

Sokongan Sosial Yang Diharapkan Dari Famili Oleh Warga Tua Malaysia¹

Asnarulkhadi Abu Samah
Nobaya Ahmad
Abd. Halin Hamid
Ma'rof Redzuan
Mohamad Fazdillah Bagat
Amna Md Noor

Abstrak

Warga tua adalah sebahagian daripada ahli famili, komuniti dan masyarakat. Ketiga-tiganya juga membentuk lingkungan sosial sebagai persekitaran sosial yang berpotensi menyediakan keperluan untuk mereka. Ahli-ahli famili sebagai individu yang terdekat dengan warga tua mempunyai peluang yang lebih memberikan sokongan sosial yang mereka perlukan. Mereka boleh terdiri daripada pasangan sendiri, anak, menantu, cucu dan adik beradik. Artikel ini mengesahkan sokongan sosial yang diperlukan oleh warga tua Malaysia. Dapat dikenal pasti sokongan sosial yang diperlukan meliputi sokongan fizikal dan bukan fizikal. Antara sokongan yang diperlukan mereka adalah sokongan emosi, kasih sayang dan sokongan instrumental seperti sokongan ekonomi (kewangan), penyediaan makan minum, penjagaan kesihatan dan seumpamanya. Ziarah adalah sokongan sosial yang paling utama diharapkan mereka. Anak adalah pemberi sokongan sosial yang paling diharapkan oleh warga tua Malaysia. Akhir sekali, artikel ini juga menerangkan sebab-sebab mengapa warga tua memerlukan sokongan sosial tersebut.

¹ Data yang dipaparkan dalam artikel ini adalah berdasarkan penyelidikan IRPA(Rancangan Malaysia Kelapan) yang dibiayai oleh MOSTI pada tahun 2005 dan berakhir pada 2006 bertajuk "Sokongan Sosial ke atas Warga Tua: Satu Kajian Rol Famili"

Pengenalan

Malaysia telah mentakrifkan warga tua, apabila seseorang itu mencapai umur 60 tahun dan ke atas (Dasar Warga Tua Negara, 1995). Dari tahun ke setahun, kadar pertambahan warga tua di Malaysia sangat ketara. Masyarakat Malaysia dijangka akan menjadi masyarakat tua menjelang tahun 2035 apabila jumlah peratusan penduduk yang berumur 60 tahun dan ke atas mencecah 15%. Dalam tahun 1980, bilangan warga tua di Malaysia adalah 5.7% daripada keseluruhan penduduk. Peratusan ini meningkat kepada 5.9% pada tahun 1990 dan 6.2% pada tahun 2000, berbanding 5.2% pada tahun 1970 dan 4.8% pada tahun 1960. Jumlah penduduk warga tua pada tahun 2000 ialah seramai 1.45 juta orang. Jangka hayat penduduk Malaysia pula dijangkakan meningkat kepada 71 tahun bagi lelaki dan 77.1 tahun bagi wanita menjelang 2010 (Rancangan Malaysia Kesembilan, 2006:262). Kesemua ini adalah kesan daripada keberkesanan sistem penyampaian perkhidmatan kesihatan yang memberi peluang hidup yang lebih baik kepada warga tua termasuklah perkhidmatan rawatan dan pencegahan penyakit berjangkit dan kronik. Memandangkan peningkatan jumlah penduduk warga tua di negara ini, pada tahun 1995 kerajaan Malaysia telah melancarkan Dasar Warga Tua Negara (DWTN). DWTN telah menggariskan beberapa objektif dan strategi yang antara lain menuntut sokongan bagi meningkatkan kehormatan dan harga diri serta memartabatkan warga tua. Selain itu dasar ini juga menggalakkan penyediaan kemudahan khusus bagi memastikan penjagaan, perlindungan dan hak warga tua terjamin. Kesemuanya bertujuan meningkatkan kesejahteraan dan kualiti hidup kategori kumpulan umur ini.

Persoalan Kajian dan Literatur Kajian

Peningkatan dalam jumlah warga tua akhirnya boleh mempengaruhi pelbagai aspek kehidupan harian bukan sahaja ke atas warga tua sendiri tetapi juga mereka yang berdekatan dengan mereka terutamanya ahli keluarga dan saudara mara yang diistilahkan sebagai famili dalam penulisan ini. Lazimnya, semakin berusia seseorang, semakin kurang keupayaan fizikal dan biologikalnya. Kebanyakan warga tua akan kurang berdikari dan bergantung kepada individu lain bagi membantu mereka dalam menjalani kehidupan harian, sama ada dari segi ekonomi mahupun sosial. Ini ditambah pula dengan faktor-faktor lain seperti perubahan struktur ekonomi (persaraan) dan perubahan sosial (penghijrahan, kadar kesuburan, saiz keluarga) yang turut mengkesani mereka. Dalam senario begini, sokongan sosial kepada warga tua amat penting dalam usaha mengekalkan kesejahteraan hidup mereka.

Sokongan sosial boleh dikatakan sebagai sumber atau bantuan yang disediakan, ataupun pertukaran sumber oleh satu pihak dengan pihak yang lain (Schwarzer, Knoll & Rieckmann 2003). Kajian-kajian lampau mentakrifkan konsep sokongan sosial sebagai semua bentuk pertolongan dan aktiviti pencapaian, pensosialisasian dan perkembangan serta perkhidmatan sokongan sama ada formal atau tidak formal yang bertujuan menolong warga tua agar mempunyai

kemampuan untuk mengembangkan potensinya bagi mengekalkan kualiti hidup (Cantor & Little, 1985). Sokongan sosial adalah satu proses yang bersifat interpersonal yang berlaku dalam konteks spesifik antara kedua belah pihak. Dalam konteks warga tua, pihak yang menerima sokongan adalah warga tua sendiri, manakala pihak yang memberi sokongan daripada kalangan ahli famili. Konteks spesifik inilah yang boleh memberi gambaran mengenai siapa diharapkan oleh warga tua boleh memberi sokongan yang diperlukan dan mengapa sokongan itu diharapkan. Ia secara tidak langsung dapat pula menjelaskan sejauh mana jaringan sosial dalam famili yang diperlukan dan diharapkan oleh warga tua.

Sebelum meneliti jenis sokongan sosial yang diharapkan oleh warga tua sebagai fokus kajian ini, adalah lebih baik diteliti jenis sokongan sosial secara umum. Sebelum itu, harus diketahui bahawa konteks sokongan sosial agak luas. Ia boleh berlaku ke atas seorang individu dalam konteks hubungannya rakan sebaya, ahli keluarga, saudara mara, jiran dan komuniti. Bagi kes warga tua, lazimnya sokongan sosial yang diperlukan oleh warga tua berada dalam konteks keluarga mereka sendiri. Sementara itu, jenis sokongan sosial adalah pelbagai. Umumnya terdapat dua jenis sokongan sosial. Sokongan emosi adalah jenis sokongan sosial yang bersifat melegakan iaitu bertujuan meringankan atau mengurangkan ketidaktentuan, kerisauan, tekanan, dan putus-harap (Sandstrom, 1996; Jankowski, Videka-Sherman & Laquidara-Dickinson, 1996; Bolla, DeJoseph, Norbeck & Smith, 1996). Berbual dan bercakap dengan memberi penumpuan apa yang diperkatakan juga boleh memberi ketenangan dan kelegaan kepada mereka (Coffman & Ray, 2002). Berpeluang berjumpa dan bersuka-suka, bersosial dan berseronok juga boleh dianggap memberi sokongan emosi (Sandstorm, 1996) kepada seseorang, selain daripada menerima kasih sayang, empati, dihormati (Chang & Schaller, 2000; Coffman & Ray, 2002). Sokongan instrumental adalah satu lagi jenis sokongan sosial. Ia meliputi pemberian makanan (DeJoseph et. al, 1996), perabot (Jankowski et. al., 1996), menyediakan perkhidmatan seperti pengangkutan (Coffman & Ray, 2002), penjagaan fizikal (Gilliland & Bush, 2001), bantuan kerja-kerja rumah (Green et. al. 2002), perlindungan (kediaman) (De. Joseph et. al. 1996) dan juga pemberian wang (Chan et. al, 2001) oleh seseorang kepada orang lain.

Pendek kata, sokongan sosial adalah bantuan bagi mengurangkan kesusahan, bebanan atau tekanan seseorang dalam sesuatu keadaan (Sarason & Sarason 1982). Daripada kajian-kajian di atas, dapat disimpulkan di sini bahawa sokongan sosial adalah sebarang bentuk atau jenis sokongan yang diberikan oleh mana-mana individu, termasuk warga tua yang bertujuan meningkatkan kualiti hidup dan kemampuan warga tua (fizikal, ekonomi, sosial, biologikal) agar mereka dapat hidup dengan lebih berdikari. Oleh itu fokus kajian ini adalah menentukan apakah jenis-jenis sokongan yang diharapkan oleh warga tua Malaysia secara umum daripada ahli famili mereka.

Pada peringkat mikro, sokongan sosial boleh diberikan oleh ahli famili yang terdekat seperti pasangan, anak dan sanak saudara manakala di peringkat makro, sokongan boleh disediakan oleh kerajaan dan juga badan bukan kerajaan

[Xioohe & Jianjun, 1999). Famili adalah institusi sosial yang paling asas dalam komuniti dan masyarakat. Di kebanyakan negara di benua Asia, famili adalah institusi tradisional yang memberi penjagaan warga tua. Brody (1987) melaporkan bahawa famili menyediakan lebih kurang 70% hingga 80% daripada semua sokongan sosial yang diterima oleh warga tua. Menurut Scanlon pula (1988), tiga perempat daripada warga tua yang kurang upaya menerima bantuan dan sokongan daripada famili dan juga rakan. Sokongan daripada famili penting dalam kehidupan warga tua. Mempunyai pasangan atau anak dalam menyediakan tempat tinggal contohnya, adalah sama penting seperti mempunyai sumber ekonomi yang mencukupi (Chevon, 1987).

Ahli keluarga merupakan sumber sokongan utama kepada warga tua (Aldous & Klein, 1991; Kart, 1990 Litwak, 1985; Shanias, 1979). Keluarga yang dimaksudkan di sini terdiri daripada pasangan (suami atau isteri), anak-anak dan saudara terdekat. Anak merupakan individu yang paling bermakna. Malah di kalangan ahli gerontologi dan sosiologi famili mengatakan bahawa hubungan anak dengan orang tua (ibu bapa) dapat menentukan kesejahteraan psikologi warga tua (Umberson, 1992; Silversteine & Bengston, 1994). Atas sebab itulah juga daripada pemerhatian umum, mudah didapati warga tua cuba tinggal berdekatan dengan anak mereka. Mereka cuba tinggal sekurang-sekurangnya dengan salah seorang daripada anak mereka. Anak-anak warga tua akan berinteraksi dengannya. Dengan cara ini secara tidak langsung anak memberi sokongan emosi kepada orang tua mereka. Pentingnya peranan anak memberi sokongan sosial kepada warga tua disokong oleh Knodel dan Debavalya (1997). Beliau melaporkan bahawa peratusan warga tua yang tinggal dengan anak mereka adalah tinggi seperti di Filipina (77%), Thailand (74%) dan Vietnam (91%). Dikatakan juga anak-anak memberi bantuan kepada ibu bapa mereka. Kajian Jacobson dan Hawkins (1982) pula menunjukkan bahawa anak perempuan lebih banyak terlibat dalam penjagaan harian. Anak lelaki pula lebih ramai yang memberi sokongan kewangan dan membuat keputusan. Bagi warga tua yang tinggal bersama anak, mereka memperolehi penjagaan harian yang lebih baik daripada tinggal berasingan dengan anak dan kurang merasa kesunyian serta bosan dalam usia emas mereka (Ge Lin & Shu Langen 2001).

Namun, kajian mengenai sokongan sosial warga tua dalam konteks Malaysia masih belum meneliti secara khusus, pertama mengenai jenis-jenis sokongan yang diharapkan oleh warga tua, kedua, daripada siapa sokongan itu diharapkan daripada kalangan ahli keluarga, dan ketiga mengapa sokongan itu diharapkan oleh warga tua.

Metodologi dan Sampel Kajian

Kajian kuantitatif ini telah menggunakan teknik tinjauan bagi tujuan pengumpulan data. Seramai 1,993 orang warga tua yang berumur 60 tahun dan ke atas telah terlibat dalam kajian ini. Mereka adalah dari empat buah negeri yang mewakili empat zon iaitu Perak, (zon tengah), Melaka (zon selatan), Kelantan (zon timur) dan Perlis (zon utara). Pemilihan negeri dibuat secara *purposive* berdasarkan

kepada peratusan tertinggi warga tua di negeri berkenaan. Kemudian, secara rawak mudah dipilih sebuah daerah dari negeri berkenaan, sebelum dipilih sebuah mukim dari daerah terbabit secara rawak. Warga tua yang mendiami mukim tersebut pula dipilih secara rawak dengan bantuan ketua kampung, ketua masyarakat setempat atau penghulu untuk ditemubual. Pecahan responden yang ditemubual adalah seperti berikut: (i) Melaka seramai 477 orang responden (Alor Gajah); (ii) Perak seramai 725 orang (Kuala Kangsar); (iii) Kelantan seramai 371 orang (Bukit Abal dan Pasir Putih); dan (iv) Perlis seramai 420 orang responden.

Hasil Kajian

Latar Belakang Responden

Berdasarkan Jadual 1, lebih separuh (59.9%; 1193 orang) daripada keseluruhan 1,993 responden kajian terdiri daripada perempuan dan 40.1 % (800 orang) terdiri daripada responden lelaki. Majoriti (69.8%; 1391 orang), responden tergolong dalam kumpulan umur tua-muda (60-74 tahun) diikuti oleh kumpulan tua-tua (75-84 tahun) (25.7%; 512 orang) dan golongan tertua (>85 tahun) (4.5%; 90 orang). Min umur responden ialah 70.56 (s.p = 7.689) dengan lingkungan umur dari 60 hingga 120 tahun. Hampir kesemua (99.3%; 1979 orang) responden beragama Islam dan terdiri daripada kaum Melayu. Status perkahwinan responden pula ialah berkahwin 60.4% (1204 orang), balu 25.7% (513 orang), janda (8.9%; 177 orang), duda (4.5%; 89 orang) dan selebihnya (0.5%; 10 orang) tidak pernah berkahwin. Min bagi bilangan anak kandung ialah 5.29 orang.

Jadual 1: Sosio-demografi Responden Warga Tua (N=1993)

Profil responden	N	%	Profil responden	N	%
Jantina			Tahap Pendidikan		
Lelaki	800	40.1	Tidak pernah	694	34.8
Perempuan	1193	59.9	Sekolah Pondok	52	2.6
Kaum			Sekolah rendah	1190	59.7
Melayu	1979	99.3	Sekolah menengah	49	2.5
Cina	4	0.2	Kolej/Maktab	6	0.3
Senoi	6	0.3	Universiti	2	0.1
Siam	3	0.2	Bilangan Anak Kandung		
India	1	0.1	0	79	4.0
Agama			1-4	769	38.6
Islam	1979	99.3	5-8	907	45.5
Buddha	7	0.4	9-12	230	11.5
Hindu	1	0.1	>13	8	0.4
Lain-lain	6	0.3	min	5.29	

Keluarga Responden

Umur			s.p	2.566
Tua-muda (60-74)	1391	69.8	Jenis Keluarga Responden	
Tua-tua (75-84)	512	25.7	Asas (Nuclear)	1350 67.7
Tertua (>85)	90	4.5	Luasan (Extended)	643 32.3
min	70.56			
s.p	7.689		Kategori Pekerjaan	406 20.4
Status Perkahwinan			Bekerja	1587 79.6
Berkahwin	1204	60.4	Tidak bekerja	
Janda	177	8.9	Pendapatan Bulanan (RM)	
Balu	513	25.7	Purata	423.79
Duda (bercerai)	13	0.7	s.p	580.78
Duda (bercerai mati)	76	3.8	Penengah	300.00
Tidak pernah	10	0.5		

Lebih daripada separuh responden (59.7%; 1190 orang) mendapat pendidikan sekurang-kurangnya di sekolah rendah dan 34.8% responden (694 orang) tidak pernah bersekolah. Seramai 406 orang atau 20.4% sahaja responden yang bekerja dan selebihnya (79.6%; 1587 orang) tidak bekerja. Majoriti responden yang bekerja (92.86%; 377 orang) menjalankan kerja-kerja yang tergolong dalam pekerjaan asas. Antara jenis pekerjaan yang mereka lakukan ialah menoreh getah, bersawah, kerja kampung, berkebun dan sebagainya. Min bagi pendapatan bulanan responden ialah RM 423,79 (s.p = RM 580.781). Sumber pendapatan utama responden ialah pemberian daripada ahli keluarga (anak, menantu, cucu dll). Lebih daripada tiga perempat responden (77.27%; 1540 orang) menerima pemberian kewangan daripada ahli keluarga masing-masing. Lebih separuh daripada responden (67.7%; 1350 orang) tinggal bersama dengan keluarga nuklear asas mereka, manakala selebihnya (32.3%; 643 orang) tinggal dengan keluarga luasan (extended family). Dari segi pemilikan rumah, seramai 1,500 orang atau 75.3% responden memiliki rumah yang mereka diami dan majoriti (1859; 93.3%) mendiami rumah jenis rumah kampung.

Sokongan Yang Paling Diharapkan Daripada Keluarga

Jenis sokongan secara umumnya telah dibahagikan kepada dua kategori. Kategori pertama iaitu sokongan berbentuk bukan fizikal yang terdiri daripada penjagaan kesihatan, penjagaan semasa sakit, penjagaan harian, riadah, rekreasi, komunikasi, tempat mengadu masalah, ziarah serta agama dan kerohanian.

Kategori kedua pula ialah sokongan berbentuk fizikal iaitu penyediaan alat pergerakan, penyediaan alat komunikasi, penyediaan alat pengangkutan, penyediaan tempat tinggal, penyediaan kelengkapan rumah, penyediaan makanan dan minuman, penyediaan pakaian dan pemberian wang.

Jadual 2 memaparkan jenis sokongan yang paling diharapkan oleh warga tua (responden) daripada ahli keluarga mereka. Antara jenis sokongan utama yang aling diharapkan daripada keluarga ialah ziarah (29.0%: 578 orang), sokongan kewangan (23.5%: 468 orang) dan kasih sayang (5.6%:112 orang). Ini menunjukkan bahawa sokongan kedua-dua sokongan berbentuk fizikal dan bukan fizikal adalah penting kepada warga tua meskipun lebih ramai yang mengharapakan sokongan berbentuk bukan fizikal (ziarah dan kasih sayang). Terdapat juga responden yang menyatakan beberapa kombinasi sokongan bukan fizikal dan fizikal yang mereka amat harapkan daripada keluarga. Contohnya, terdapat 94 orang (4.7%) responden yang menyatakan kombinasi kewangan dan ziarah sebagai sokongan yang paling diharapkan daripada keluarga.

Lain-lain kombinasi ialah ziarah dan penjagaan serta ziarah dan penyediaan tempat tinggal. Segelintir responden (2.2%: 43 orang) menyatakan bahawa mereka menerima apa saja sokongan yang diberi oleh keluarga dan ada juga responden yang mengharapakan semua sokongan daripada keluarga (0.3%: 6 orang). Ada sebilangan responden (15.5%: 308 orang) yang tidak mengharapakan apa-apa sokongan daripada ahli keluarga mereka.

Jadual 2: Sokongan Yang Paling Diharapkan Oleh Responden Daripada Keluarga (n = 1993)

Sokongan yang diharapkan	N	%	Sokongan yang diharapkan	N	%
Ziarah	578	29.0	Penjagaan masa tua/hadapan	19	1.0
Kewangan	468	23.5	Penyediaan makan dan minum	19	1.0
Kasih sayang	112	5.6	Ziarah dan penjagaan	12	0.6
Kewangan dan ziarah	94	4.7	Komunikasi	12	0.6
Penjagaan masa sakit	58	2.9	Kebahagiaan dan hubungan keluarga yang baik	5	0.3
Ambil berat dan beri perhatian	55	2.8	Semua sokongan	6	0.3
Penjagaan kesihatan	51	2.6	Pelbagai sokongan	6	0.3
Terima apa saja yang diberi/terpulang	43	2.2	Ziarah dan penyediaan tempat tinggal	4	0.2
Penjagaan	42	2.1	Menghargai/hormat orang tua	3	0.2
Apa yang anak/keluarga	28	1.4	Tinggal bersama/berdekatan	3	0.2
Penyediaan tempat tinggal	25	1.3	Penyediaan pengangkutan	1	0.1
Penjagaan harian	21	1.1	Rekreasi	1	0.1
Perhatian dan kasih sayang	19	1.0	Keagamaan	2	0.1
Tidak mengharapakan apa-apa sokongan	308	15.5			

Pemberi Sokongan Yang Diharapkan Oleh Responden

Jadual 3 menunjukkan bahawa separuh daripada responden (50.4%; 1005) mengharapkan anak-anak sebagai pemberi sokongan utama yang mereka perlukan. Terdapat juga responden yang mengenalpasti anak lelaki (8.0%; 159 orang) dan anak perempuan (5.6%; 111 orang) sebagai pemberi sokongan utama. Selain anak lelaki dan perempuan, terdapat segelintir responden mengharapkan sokongan utama daripada anak angkat (14 orang atau 0.7%) dan anak tiri (7 orang; 0.4%). Selain daripada lingkungan ahli keluarga, terdapat juga responden (0.3%; 5 orang) yang mengharapkan jiran bagi memberi sokongan kepada mereka.

Kombinasi anak dan cucu dipilih oleh 4.1 % responden. Lain-lain kombinasi yang menggabungkan anak ialah anak dan menantu, menantu dan cucu, anak dan saudara mara. Di kalangan warga tua, cucu turut memainkan peranan yang penting kerana 18 orang atau (0.9%) menyatakan bahawa mereka mengharapkan sokongan utama daripada cucu. Tiada yang menyatakan pasangan sebagai orang yang diharapkan memberi sokongan utama. Bagaimanapun, terdapat 8 orang responden (0.4%) yang mengharapkan sokongan utama daripada pasangan dan anak. Ahli keluarga lain yang turut dikenalpasti sebagai sumber harapan ialah adik-beradik (15 responden; 0.8%) dan saudara mara (16 responden; 0.8%). Kajian juga mendapati bahawa terdapat juga responden (142 orang atau 7.1%) yang mengharapkan agar semua ahli keluarga dapat memberikan sokongan yang diperlukan kepada mereka. Walau bagaimanapun, menantu bukanlah pilihan kebanyakan warga tua sebagai pemberi sokongan utama.

Jadual 3: Individu Yang Diharapkan Memberi Sokongan

Individu	N	%	Individu	N	%
Anak	1005	50.4	Anak angkat	14	0.7
Anak lelaki	159	8.0	Saudara-mara	16	0.8
Anak perempuan	111	5.6	Cucu	18	0.9
Anak dan cucu	81	4.1	Anak saudara	11	0.6
Semua ahli keluarga	142	7.1	Adik beradik	15	0.8
Anak, menantu dan cucu	32	1.6	Anak tiri	7	0.4
Anak dan menantu	32	1.6	Pasangan dan anak	8	0.4
Anak dan saudara-mara	24	1.2	Menantu	5	0.3
Tidak berkaitan	308	15.5	Jiran dan keluarga	5	0.3

Sebab Sokongan Diharapkan Oleh Warga Tua

Jadual 4 menunjukkan seramai 585 orang (29.4%) memerlukan sokongan bertujuan menampung perbelanjaan harian dan menyara kehidupan mereka. Berasaskan kepada jawapan tersebut, sokongan yang dimaksudkan ialah kewangan. Seramai 99 orang atau 5% memerlukan sokongan kewangan kerana sudah tidak lagi bekerja dan meringankan beban (12 orang; 0.6%). Ini menunjukkan bahawa faktor ekonomi merupakan salah satu sebab yang utama responden memerlukan sokongan daripada ahli keluarga mereka.

Keperluan emosi warga tua juga boleh dijadikan sebagai satu faktor mereka memerlukan sokongan. Sebilangan responden memberikan sebab yang berkaitan seperti sunyi (4.6%; 92 orang), dapatkan kasih sayang (4.2%; 83 orang), bosan (5 orang; 0.3%), ingin hidup bahagia/gembira (17 orang; 0.9%) dan juga bagi mendapat sokongan moral (7 orang; 0.4%). Menjaga hubungan kekeluargaan juga disebut oleh warga tua sebagai salah satu sebab mereka memerlukan sokongan dari keluarga iaitu bertujuan mengeratkan hubungan/kebahagiaan keluarga (2.7%; 53 orang).

Jadual 4: Sebab Sokongan Diharapkan Daripada Keluarga

Sokongan yang diharapkan	N	%	Sokongan yang diharapkan	N	%
Tampung belanja harian/sara hidup	585	29.4	Harapkan ahli keluarga menziarah dan bertanya khabar	28	1.4
Sudah tua/uzur	266	13.3	Ingin berjumpa ahli keluarga	21	1.1
Tidak bekerja	99	5.0	Tiada siapa lagi yang diharapkan untuk bergantung hidup	19	1.0
Kesunyian	92	4.6	Tanggungjawab anak	18	0.9
Dapatkan kasih sayang	83	4.2	Inginkan hidup bahagia/gembira	17	0.9
Sudah tidak berupaya/mampu uruskan diri kerja	59	3.0	Meringankan beban	12	0.6
Mengeratkan hubungan/kebahagiaan keluarga	53	2.7	Penjagaan harian	12	0.6
Selalu sakit/masalah kesihatan	43	2.2	Tinggal bersama/berdekatan	7	0.4
Lama tak berjumpa/dengar khabar	44	2.2	Bagi sokongan moral	7	0.4
Rindu	37	1.9	Untuk teruskan hidup	6	0.3
Rasa seronok jika bertemu/balik kampung	36	1.8	Tiada rumah sendiri	6	0.3
Jaga masa sakit	31	1.6	Anak tinggal berjauhan	5	0.3

Tinggal seorang diri/dengan pasangan	30	1.5	Balas budi dan jasa ibu bapa	5	0.3
Anak ingat dan beri perhatian pada ibu bapa	30	1.5	Bosan	5	0.3
Rasa diri dihargai/dihormati	28	1.4	Tunaikan Rukun Islam	1	0.1
			Tidak berkaitan	308	15.1

Selain daripada itu, faktor kesihatan juga merupakan salah satu sebab mengapa sokongan diperlukan. Ini adalah berdasarkan kepada jawapan-jawapan seperti sudah tua/uzur (13.3%; 266 orang), sudah tidak berupaya/mampu uruskan diri (3.0; 59 orang) dan selalu sakit/masalah kesihatan (2.2%; 44 orang). Mereka memerlukan keluarga untuk menjaga semasa sakit (31 orang; 1.6%). Selain daripada itu, responden turut memberikan lain-lain sebab mengapa mereka mengharapkan sokongan daripada keluarga (sila rujuk jadual 4).

Kesimpulan

Sokongan sosial amat diperlukan oleh warga tua dalam menjalani kehidupan mereka. Umumnya, sokongan emosi seperti ziarah dan kasih sayang serta sokongan instrumental terutamanya sokongan ekonomi seperti pemberian wang merupakan sokongan yang paling diharapkan oleh warga tua. Sokongan instrumental iaitu perkhidmatan penjagaan seperti penjagaan kesihatan dan penjagaan harian juga diharapkan oleh warga tua. Faktor ekonomi seperti tidak lagi bekerja, menampung perbelanjaan harian dan sara hidup, serta faktor kesihatan (tidak sihat/sakit) adalah antara sebab yang menjelaskan mengapa warga tua memerlukan sokongan. Selain daripada itu, keperluan sokongan emosi untuk menghilangkan rasa sunyi dan kerinduan, serta mendapat kasih sayang menyebabkan mereka memerlukan sokongan daripada ahli famili masing-masing. Anak, terutamanya anak lelaki merupakan individu yang diharapkan sebagai pemberi sokongan. Dapatan kajian ini masih menyamai hasil kajian lampau yang telah dilakukan oleh Xiaohe dan Jianjun (1999), Brody (1987), Aldous dan Klein (1991), Kart (1990) dan Litwak (1985). Secara umumnya bolehlah dianggap bahawa bagi mereka yang mempunyai anak, khususnya anak kandung, kehidupan warga tua agak terjamin kerana anak dijangkakan dapat memenuhi keperluan sosial dengan pelbagai jenis sokongan yang berpotensi diberikan kepada mereka. Sebaliknya, bagi mereka (individu atau pasangan warga tua) yang tidak beranak cabaran yang dihadapi lebih besar. Namun, mereka masih lagi mempunyai harapan diberi sokongan oleh ahli famili bukan terdekat. Daripada kajian ini, didapati menantu, cucu, saudara mara, anak saudara dan adik beradik turut diharapkan boleh memberi sokongan. Ertinya, dalam konteks sokongan sosial, jaringan hubungan sosial warga tua dalam famili melewati batas anak kandung dan pasangan masing-masing. Individu-individu yang berada dalam persekitaran sosial warga tua menerusi hubungan persanakan, juga perkahwinan berpotensi sebagai pemberi sokongan kepada mereka.

Sesungguhnya, famili sebagai institusi asas dalam sistem sosial sangat penting terutamanya dalam memainkan peranan sebagai pemberi sokongan sosial kepada warga tua. Peranan famili dalam memberi sokongan ini dianggap kritikal bukan sahaja kerana famili itu paling dekat dengan warga tua tetapi famili juga berpotensi besar memanfaatkan peranannya, malah mengambil alih, walau tidak sepenuhnya, peranan agensi awam atau sukarela. Jika individu-individu dalam institusi famili tersebut mampu memainkan peranan masing-masing seperti yang diharapkan oleh warga tua tidak mustahil objektif utama DWTN iaitu untuk mensejahterakan dan memartabatkan status warga tua dapat mencapai matlamatnya.

RUJUKAN

- Aldous, J., & Klein, r D.M. (1991). Sentiment and services: Model of intergenerational relationship in mid-life. *Journal of Marriage & the Family*, 53, p 595-608
- BollaC.D., DeJoseph, J., Norbeck, J. & Smith, R. (1996). Social support as road map and vehicle: An analysis of data from focus group interviews with a group of African American Women. *Public Health Nursing*, 13, p331-336
- Brody, E. (1978). *Long-term Care of Older People: a Practical Guide*. New York; Human Sciences Press.
- Chan C.,W.H., Molassiotis, A., Yam, B.M.C., Chan, S.J., & Lam, C.S.W. (2001). Travelling through the conser trajectory: Social support perceived by women with gynecological cancer in Hong Kong. *Conser Nursing*, 24, p387-394
- Chang, S. C., & Schaller, J. (2000). Perspectives of adolescents with visual impairments on social support from their parents. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 94,69-84
- Chevan, A. (1987). "Homeownership in The Older Population. *Research on Aging*; Vol. 9, p226-255.
- Coffman, S., & Ray, M.A. (2002). African american women describes support process during high-risk preganancy and postpartum. *Journal of Obsteric Gyneocologic and Neonatal Nursing*, 31, p536-544.
- DeJospe,. J.F., Norbeck, J.S., Smith, R.J., & Miller, S. (1006). The development of a social support intervention among African American Women. *Qualitative Health Research*, 6, p283-297
- Ge Lin, & Shu Langen. (2001). Making the Transition from Family Support for the Elderly to Social Support for the Elderly. *Chinese Sociology and Anthropology*, Vol. 34, No.1, p35-48.

- Gilliland, M.P., & Bush, H.A. (2001). Social support for family caregivers: Towards a situation-specific theory. *The Journal of Theory Construction & Testing*, 5, p53-62
- Glasgow, N. (2000). Rural/ Urban Patterns of Aging and Care giving in the United States. *Journal of Family Issues*, July 2000, Vol. 21 (5), p611.
- Green, G., Hayes, C; Dickinson, D., Whittaker, A & Gilheany, B. (2002). The role and impact of social of social relationships upon well-being reported by mental health services users: A qualitative study. *Journal of Mental Health*, 11 , p565-579
- Hanson, S. L Sauer, W. J. & Seelbach, W. C. (1983). Racial and Cohort Variation in Filial Responsibility Norms. *The Gerontologist*, Vol. 23, p626-631.
- Jabatan Perangkaan Malaysia. Buku Tahunan Perangkaan Malaysia. (2004). Kuala Lumpur
- Jacobson, S. & Hawkin, B. (1982). *The Role of Caregivers In the Black Community*. Final Report to the Administration on Aging. Colombia: The Institute for the Study of Human Systems.
- Jankowski, S., Videka-Sherman, L., & Laquidara-Dickinson, K. (1996); Social support networks of confidants to people with AIDS. *Social Work*, 41, p206-213 .
- Kart, S. (1990). The Realities of Aging. *An Introduction to Gerontology*. (3rd edition) Massachusetts; Allyn and Bacon.
- Knodel, J. & Debavalya, N. (1997). Living Arrangement and Support among the Elderly in South-East Asia; an Introduction. *Asia-Pacific Population Journal*, December 1997, Vol. 12, No.4.
- Litwak E. (1985). *Helping the elderly: The complementary roles of informal networks and formal system*. New York: Guildford
- Logan, J. R. & Spitze, G. (1994). Informal Support and the Use of Formal Services by Older Americans. *Journal of Gerontology: Social Sciences*, Vol. 49, p25-34.
- Malaysia (2006), *Rancangan Malaysia Kesembilan*, K.Lumpur: Percetakan Negara.
- Sandstrom, K.L (1996). Searching for information and self-value: The utilization of peer group support groups by gay men with HIV IAID. *Social work in Health Care*, 23, p51-74.

- Soroson, I. G. & Sarason, B. R. (1982). Concomitants of Social Support Attitudes, Personality Characteristics, and Life Experiences. *Journal of Personality*, 50 (3) September 1982, p331- 344.
- Scanlon, W. J. (1988). A Perspective on Long Term Care for the Elderly. *Health Care Financial review*, Annual Supplement. p7-15.
- Schwarzer, R., Knoll, N., & Rieckmann, N., (2003). Social Support. In Kaptan, A. & Weinman, J. (Eds), (2003). *Introduction to Health Psychology*. Oxford, England; Blackwell.
- Silversteine, M., & Bengston, V. L. (1994). Does intergenerational social support influence the psychological well-being of older parents: The contingencies of declining health and widowhood, *Social Science and Medicine*, 38, 943-957.
- Shanas, E. (1979). The Family as a Social Support System in Old Age. *The Gerontologist*, 19 (2), p169-174.
- Umberson, D. (1992). Relationship between adult children and their parent: Psychological consequences for both generation. *Journal of Marriage and the Family*, 51, p999-1 012.
- Xiaohu Xu, & Jianjun Ji. (1999). Supports for the Aged in China; a Rural-urban Comparison. *Journal of Asian African Studies (Brill)*, August 1999, Vol. 34 (3), p257.